

สภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

The Problems of teaching in schools of the fifth year students of Thai teaching
Program Faculty of Education of The Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

พระมหาอำนาจ มหาวิโร,ดร.

ริศร พงศ์สุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติการสอน ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการสอน ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการสอน ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา 43 คน อาจารย์พี่เลี้ยง 43 คน และอาจารย์นิเทศสาขาและนิเทศก์ทั่วไป 10 คน รวมทั้งสิ้น 96 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 77 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ t-test (Independent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านอาจารย์พี่เลี้ยง รองลงมาด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และด้านการดำเนินการสอน ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการดำเนินการสอน ได้แก่ การใช้ภาษาของนักศึกษาต้องถูกต้อง และชัดเจน และนักศึกษาควรมีความตั้งใจกระตือรือร้น มั่นใจในตนเอง และตรงต่อเวลา ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ควรไปนิเทศบ่อยตามกำหนด รองลงมาจัดทดสอบ ความรู้เกี่ยวกับการสอนก่อนออกฝึกสอน และทักษะในการสอน และการเขียนแผนการสอนด้านอาจารย์พี่เลี้ยง ได้แก่ ควรให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในเรื่องต่าง ๆ และควรประเมินผลตามความเป็นจริง และมีการวิจารณ์ผลการสอน 3) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ลำดับความถี่มากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ อาจารย์นิเทศควรไปนิเทศบ่อยตามกำหนด ควรให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในเรื่องต่าง ๆ การใช้ภาษาของนักศึกษาต้องถูกต้อง และชัดเจน

คำสำคัญ: สภาพปัญหา/การปฏิบัติการสอน/นักศึกษาชั้นปีที่5/สาขาการสอนภาษาไทย

Abstract

This research aimed: 1) to study the problems of teaching in schools of the fifth year students of Thai teaching Program Faculty of Education of The Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, 2) to study the development of the students teaching, Faculty of Education of the Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, and 3) to offer guidance on the development of students at Faculty of Education of the Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. The population in this study were 43 student teachers, 43 supervisors of branches and Supervisors generally 10 people, totaling 96 people, the size of sample used the formula of Taro Yamane (Taro Yamane) group, 77 samples were used in the research. The research tool

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

was a questionnaires. The statistical methods used to analyze data were percentage, average, standard deviation. And compare the difference of the average by using t-test (Independent Samples).

The results showed that: 1) the problems of teaching in schools of Faculty of Education of The Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus in many aspects, the highest aspect was the operational management professional experiences, and the implementation of teaching, respectively, 2) The development of guidelines found that the operation, including the use of the language of instruction, students need to be clear and should be willing and be eager students. self confidence and on time of operational management, professional experiences included supervisor should be prescribed. The second, there should have test knowledge about teaching before training, and teaching skills, writing lesson plans for teachers, including guidance, and advising students on various subjects and should be evaluated based on fact, and a review of teaching, 3) from this research: Descending order of frequency, the top three is the supervisor should often do as prescribed, guidance and advising students on matters of using language of students have to accurate and clear.

Keywords: Problems/teaching practice/Grade 5 students/Bachelor of Thai Teaching

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำประกาศเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น กรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและ พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มี คุณภาพและเพื่อประโยชน์ต่อ การรับรองมาตรฐานคุณวุฒิ ในระดับอุดมศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหรือ ปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยมาตรฐานคุณวุฒิตามระดับ คุณวุฒิของแต่ละสาขา /สาขาวิชา โดยจัดทำรายละเอียด ของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชาและรายละเอียดของ ประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) รายงานผลการดำเนินการ ของรายวิชา รายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ ภาคสนาม (ถ้ามี) และรายงานผลการดำเนินการของ หลักสูตร โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามที่คณะกรรมการการ อุดมศึกษากำหนดและดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและการประเมินผลเพื่อให้มั่นใจว่าคุณภาพ ของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาต่างๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการ การอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสาขา/สาขาวิชาที่เน้นทักษะ ทางปฏิบัติต้องเพิ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย โดยมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของแต่ละระดับ

คุณวุฒิและลักษณะของหลักสูตรอย่างน้อยต้องเป็นไปตามที่ คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ในแนวทางการ ปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตในสาขา/ สาขาวิชาของระดับคุณวุฒิเดียวกันมีมาตรฐานที่เทียบเคียง กันได้ทั้งในระดับชาติและระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ประสบการณ์วิชาชีพครู ถือว่าเป็นกระบวนการ สำคัญ ในการผลิตครู ทั้งนี้ เพราะ ประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการฝึกปฏิบัติการทำงานด้วยประสบการณ์จริง นักศึกษาได้มีโอกาสนำ สิ่งที่ได้ศึกษาทุกภาคทฤษฎีไป ใช้กับสถานการณ์จริง และมีโอกาสได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ การกิจที่ แท้จริงของครูประสบการณ์วิชาชีพครู จึงเป็น กิจกรรมและประสบการณ์ที่สำคัญ ประการหนึ่งของสถาบัน การผลิตครู ระดับต่างๆ ที่จะพยายามจัด ให้ให้นักศึกษาได้เอา ทฤษฎีต่างๆ ที่เรียนมาได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทความเป็นครูรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนให้ ถูกต้องมีทัศนคติที่ดี ต่อวิชาชีพครู เรียนรู้ระบบการจัดการ บริหารการศึกษาในโรงเรียนทำงานร่วมกับผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนตลอดจนเข้าใจและ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (ชาติรี ฝ่ายคานดา และ วรรณทิพา รอดแรงคำ, 2552) ได้กล่าวถึง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกสอน เป็นหัวใจในการผลิตครู เพราะเป็นการ เตรียมนักศึกษาครู ให้พร้อมที่จะไปเป็นครูที่ดีในอนาคต ซึ่ง ในขณะที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาครูสามารถพัฒนา ความรู้ในเนื้อหาบูรณาการกับวิธีสอน รวมทั้งด้านเทคนิควิธี ที่สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่างๆ เช่น งานสอน งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ

งานพัฒนาคน งานพัฒนาสังคม และยังมีโอกาสพัฒนาด้านคุณลักษณะ เพื่อให้มีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเป็นครู เช่น เป็นผู้ที่มีใจรักศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู

นอกจากนี้ประสบการณ์วิชาชีพครู ยังเป็นการเน้นกระบวนการภาคปฏิบัติที่ช่วยเสริมสร้างทั้งคุณภาพการผลิตครู ให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูได้เป็นอย่างดี (สาวิตรี โรจนะสมิต, 2555) การผลิตครูของสถาบันอุดมศึกษาต่างให้ความสำคัญต่อการจัดให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และประสบการณ์วิชาชีพครู อันจะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความสามารถและมีทักษะในด้านต่างๆ พอที่จะรับผิดชอบในด้านการสอน แต่อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ผ่านมาพบว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีปัญหาเกิดขึ้นหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านการเตรียมการสอน (ทิพย์วัลย์ นุ่มประเสริฐ, 2542; วรรมทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2545) ปัญหาการดำเนินการสอน (รุ่งฟ้า กิติยานุสันต์ และสมประสงค์ ประสงค์เงิน, 2542; วรรมทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2545) ปัญหาที่เกิดจากนักศึกษา ปัญหาโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (แฉล้ม ลิ้มปัจจกัร, 2529) และปัญหาการจัดเตรียมประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษา (ทิพย์วัลย์ นุ่มประเสริฐ, 2542)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นการฝึกปฏิบัติงานทางวิชาชีพครูโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรมความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพศึกษาศาสตร์มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพและมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู สามารถคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา มีสุขภาพดี สามารถสร้างนวัตกรรมหรือผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานระดับสากลมีความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศและขึ้นนำสังคมได้

สำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ก็ย่อมมีปัญหาและอุปสรรค จากการส่งนักศึกษาไปฝึกสอนยัง โรงเรียนต่าง ๆ โดยเห็นได้จากการประชุมอภิปรายสัมมนานักศึกษาฝึกสอนสาขาการสอนภาษาไทยประเด็น “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์” ที่พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัว

นักศึกษาเองแต่อย่างไรก็ตามปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ ด้วย เช่น โรงเรียน อาจารย์ในเทศก์อาจารย์ที่เลี้ยง นักเรียน และวิชาที่สอน ตลอดระยะเวลาที่สาขาการสอนภาษาไทยได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์เท่าที่ผ่านมายังไม่มีการวิจัยในประเด็นดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทยมีอะไรบ้างมาน้อยเพียงใด รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลในการเตรียมการในด้านต่าง รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประสบการณ์อื่นๆ ทั้งก่อนและระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทยทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาในส่วนที่เป็นงานวิจัยปริมาณศึกษาแนวคิด หลักการของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาวิธีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดที่สอนเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์ที่เลี้ยง

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2559 จำนวนนักศึกษา 43 คน อาจารย์ที่เลี้ยง

43 คน และอาจารย์นิเทศสาขาและนิเทศก์ทั่วไป 10 คน
รวม 96 คน

2.2 ขอบเขตตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ใดแก

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง และ
อาจารย์นิเทศ

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ใดแก

สภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการ
ดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์
พี่เลี้ยง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ปรับใช้และพัฒนาเครื่องมือจาก
แบบสอบถามที่มีนักวิชาการ ได้ทำการศึกษาไว้แล้ว แนะนำ
เครื่องมือวัดมาปรับข้อความบางส่วน เพื่อสอดคล้องกับ
บริบทที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล
ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นักศึกษา บรรพชิต คฤหัสถ์
เพศ

ตอนที่ 2 ปัญหาการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการ
พัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการ
สอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราช
วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของ
นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอาจารย์พี่เลี้ยง รองลงมา
ได้แก่ ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

และด้านการดำเนินการสอน เมื่อจำแนกรายด้าน
ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) **ด้านการดำเนินการสอน** ปัญหาการ
ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขา
การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับ
มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตาม
ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
การศึกษาและฝึกสร้างแบบฝึกหัด รองลงมาคือ ข้อ การฝึก
ตรวจแบบฝึกหัด / ผลงาน / ข้อสอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ที่สุด คือ การศึกษาและฝึกทำสื่อการเรียนรู้

2) **ด้านการดำเนินการจัดการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ** ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ของนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดย
เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิทยุญาณความเป็นครูรองลงมา คือ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู ส่วนข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความพร้อมของโรงเรียนฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพในการรับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์

3) **ด้านอาจารย์พี่เลี้ยง** ปัญหาการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการสอน
ภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราช
วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขาดความรู้ความ
เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยง รองลงมาคือ
การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะของอาจารย์พี่เลี้ยง
วิชาเอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การศึกษาและ
สังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยปัญหาการปฏิบัติการสอนใน
สถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผลการวิจัยที่น่าสนใจเห็นควรนำมา
อภิปรายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1) **ด้านการดำเนินการสอน** นักศึกษาชั้นปี
ที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า
เนื้อหาวิชาของกลุ่มวิชาการสอนภาษาไทยของหลักสูตร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีเนื้อหาวิชาที่สามารถทำให้นักศึกษามีความรู้ในเนื้อหาวิชา และวิธีการสอนแบบต่าง ๆ การศึกษาและฝึกทำสื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ **สำเร็จ ยุทธชัย และคณะ (2560)** การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม มี 4 หลักการ คือ (1) หลักการเสริมพลังอำนาจ (2) หลักการพัฒนากิจกรรม (3) หลักการมีส่วนร่วม (4) หลักการพัฒนาคูณภาพของงาน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการนิเทศภายใน มีดังนี้ (1) การวางแผนการนิเทศ (2) การให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน (3) การลงมือปฏิบัติงาน (4) การสร้างเสริมกำลังใจ และ (5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 3 ประสิทธิภาพของการนิเทศภายใน ประกอบด้วย (1) ผลการพัฒนาบรรลุเป้าหมายทั้งด้านความรู้ ความสามารถและเจตคติที่ดีต่อรูปแบบการทําริวิจัยในชั้นเรียน (2) ความพึงพอใจของครูต่อแนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ **สโรชา คล้ายพันธุ์ (2557)** การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการฝึกปฏิบัติการสอน และด้านสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผลที่ออกมาหมายความว่า แนวทางการแก้ปัญหาสามารถเป็นแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างถูกต้องตรงตามปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด **สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547)** ว่าหลักสูตรการผลิตครู 5 ปีให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริงมากขึ้นทั้งด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ การวัดผลและการประเมินผล การเป็นครูที่ปรึกษา การเป็นครูประจำชั้น บทบาทหน้าที่ของครูในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาบุคลิกลักษณะความเป็นครูส่งผลให้สถาบันการผลิตครูปรับรายวิชาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตลอดหลักสูตร มาเป็นรายวิชาการศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วม การทดลองสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 และแนวคิด เดชกุล มัทวานุกูล (2554) สรุปการศึกษาสภาพและประสิทธิภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่าการดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องมีการสร้างความพร้อมทั้งด้าน

การประสานงานระหว่างองค์กรผู้ผลิตและผู้ใช้ครูให้เข้าใจสภาพการณ์และจุดมุ่งหมายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ตรงกันโดยมีการประสานการดำเนินการเป็นระบบ มีการเตรียมนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์ให้ได้ทบทวนเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่สำคัญ รวมทั้งการปรับตัวและทัศนคติอีกครั้งหนึ่ง มีการทบทวนในเรื่องวิชาการ ความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาครู ในการเตรียมการก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2) **ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ** นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษายังไม่เข้าใจการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้วิชาชีพครูระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่สำคัญเข้าด้วยกัน เสริมสร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเข้าถึงการใช้คุณธรรม การสร้างเสริมความศรัทธาในวิชาชีพ เพื่อให้เกิดทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ ทฤษฎีที่ได้ศึกษาไปใช้ในสภาพจริง สอดคล้องกับแนวคิด **ประมุข กอปรสิริพัฒน์ (2548)** กล่าวว่าปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียนมีสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุหลักมาจากปัญหาด้านคุณภาพของครู ซึ่งสะสมสภาพปัญหามา ยาวนานจนเกิดภาวะวิกฤติขึ้น มีทั้งปัญหาด้านการผลิต การพัฒนามาตรฐาน จรรยาบรรณวิชาชีพ และปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลจากสภาพการณ์ต่างๆดังกล่าว การปฏิรูปการผลิตครูจึงมีการขับเคลื่อนให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องแนวคิด **วาณี เอี่ยมศรีทอง (2529)** ได้ศึกษาการดำเนินการนิเทศการฝึกสอนในคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่การดำเนินการมีการวางแผนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมอาจารย์เพื่อดำเนินการนิเทศ การส่งเสริมกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การวางแผนทางการปฏิบัติของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง/ครูที่ปรึกษา การนิเทศนักศึกษา ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ในเกณฑ์มากส่วนการจัดสรรและกำหนดคุณสมบัติอาจารย์นิเทศก์ การเตรียมครูพี่เลี้ยง บริการส่งเสริมอาจารย์พี่เลี้ยง การเตรียมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การกำหนดคุณสมบัตินักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การจัดสัมมนานักศึกษาและการเข้าร่วมสัมมนาของอาจารย์พี่เลี้ยงยังทำได้น้อย และ **คู่มือการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (2557)** การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหัวใจของการเรียนรู้วิชาชีพครู งานครูเป็นงานอาชีพเฉพาะหรือเป็นวิชาชีพชั้นสูง นักศึกษาจึงควรมีโอกาสได้ฝึกงานในหน้าที่ครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

และจริงจัง เพื่อหาประสบการณ์และเกิดทักษะในวิชาชีพอย่างแท้จริง และมีการวางจุดมุ่งหมายสำหรับนักศึกษา

3) ด้านอาจารย์ที่เลี้ยง นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า อาจารย์ที่เลี้ยงมีชั่วโมงจำนวนมาก มีการประชุมอบรมสัมมนา ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่เลี้ยงอีกทั้งอาจารย์ที่เลี้ยงไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษาและอาจารย์ที่เลี้ยงไม่สามารถประสานงานกับอาจารย์นิเทศของมหาวิทยาลัยเพื่อให้การช่วยเหลือนักศึกษาได้ สอดคล้องกับ **ศักดา สวาทยานันท์ (2552:บทคัดย่อ)** ศึกษาเรื่องบทบาทของอาจารย์ที่เลี้ยงในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ต่างมีบทบาทหน้าที่เป็นคณะกรรมการควบคุมตรวจสอบการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยอาจารย์นิเทศก์เป็นประธานกรรมการครูที่เลี้ยงเป็นกรรมการ ให้ทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันสอดคล้องกับแนวคิด **เดชกุล มัทวานุกูล (2554)** สรุปการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการดำเนินการงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ครูที่เลี้ยงมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนก่อนการปฏิบัติหน้าที่ครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การมีศูนย์ประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในการมีส่วนร่วมของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวคิด **เอกภูมิ จันทระขันธ์, ชาตรี ฝ่ายคตา และ วรณทิพา รอดแรงคำ (2555)** ได้ศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี รายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานครูจากนิสิตครูวิทยาศาสตร์ 22 คนของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครมีข้อเสนอแนะการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูว่า

1. ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรมีการปฐมนิเทศอาจารย์ที่เลี้ยงเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์ วิธีการนิเทศ และการมอบหมายงานให้นิสิตเพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติได้ตรงกัน

2. ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรจัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงและนิสิตครู เพื่อให้แต่ละคนได้ทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน

สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเชิงระบบระหว่างองค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานสู่ความสำเร็จหลายกลุ่มบุคคล หลากหลายสภาวะ และหลากหลายความคิดเห็นความต้องการโดยมีนักศึกษาฝึกประสบการณ์เป็นผู้เยาว์ที่ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจ เชื่อมโยงภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เรียนรู้ในการปรับตนเองเข้าสู่ภาวะการณ์

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้สภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดจำนวนครั้งในการนิเทศให้กับอาจารย์นิเทศและอาจารย์ที่เลี้ยง เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
- 2) มหาวิทยาลัยควรมีการจัดบริการสื่อการสอนให้แก่ศึกษาอย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์
- 3) จัดการอบรมวิธีการสอนโดยเชิญครูที่ได้รับยกย่องเป็นครูดีเด่น ครูต้นแบบ และครูแห่งชาติมาเป็นวิทยากร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาปัญหาเฉพาะด้านอย่างลึกซึ้ง เช่น ปัญหาในการสอนของนักศึกษา ปัญหาในการทำงานของอาจารย์ที่เลี้ยง โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในแง่ขนาด
- 2) ควรมีการศึกษาปัญหาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยเพื่อทราบปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้บังเกิดผลดีต่อการผลิตครูใหม่ของมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
2. ชาตรี ฝ้ายคำตา, วรณทิพา รอดแรงคำ. (2552). **วิธีหาแนวคิดผู้เรียน : เครื่องมือสำหรับครูวิทยาศาสตร์ในยุคปฏิรูป การศึกษา**. ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ 24 (2): 1-10.
3. แฉล้ม ลิมปิจักร์. (2529). **การเปรียบเทียบปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงที่มีภูมิหลังต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
4. เดชกุล มัทวานุกูล. (2555). **รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพชั้นเต็มรูป สำหรับนักศึกษาครู หลักสูตรครุ ศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**. หลักสูตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน : คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ประมุข กอปรสิริพัฒน์. (2548). **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามหลักสูตร การปฏิรูปการฝึกหัดครูขอนแก่น**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. ทิพย์วัลย์ นุ่มประเสริฐ . (2542). **การศึกษาปัญหาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญ ศึกษาจังหวัด ฉะเชิงเทรา**. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ไทย.
7. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด. (2557). **คู่มือการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา**. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด.
8. รุ่งฟ้า กิตติยานุสันตมุลละสมประสงค์ประสงค์เงิน. (2542). **การศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของ นิสิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย บูรพา**. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย บูรพา.
9. วรณทิพา รอดแรงคำและภาวิณี ศรีสุขวัฒน์ นันท์. (2545). **ปัญหาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูของ นิสิตสาขาการสนนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม) 23 (2): 104-117.
10. วรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒน์ นันท์. (2545). **การพัฒนารูปแบบการจัด ประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสนนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี.
11. วาณี เอี่ยมศรีทอง. (2529). **การดำเนินงาน นิเทศการฝึกสอนในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
12. ศักดา สวาทยานันท์. (2552). **บทบาทของ อาจารย์ที่เลี้ยงในการพัฒนาสมรรถนะด้าน การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู**. สาขา คณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
13. สโรชา คล้ายพันธุ์. (2557). **ปัญหาและแนว ทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขต ชลบุรี**. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. 8 (1), 63-76.
14. สาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์. (2555). **การจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ของ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. สืบค้นจาก Thailand Library Integrated System.
15. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **ผู้บริหาร สถานศึกษามีอาชีพ**. กรุงเทพฯ : เอส แอนดจี กราฟฟิค
16. สำเร็จ ยूरชัย และ คณะ. (2560). **การพัฒนา แนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม สำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากองขอนแก่น เขต 1**. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 7 ฉบับพิเศษ (เดือนพฤศจิกายน 2560).